

SA EXAM PAPERS This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS
SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal

You have Downloaded, yet Another Great Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

**SA EXAM
PAPERS**

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**NATIONAL
SENIOR CERTIFICATE**

MOPHATO 12

SETSWANA PUO YA GAE (HL)

PAMPIRI YA BORARO (P3)

NGWANAITSEELE 2025

KAEDI YA GO TSHWAYA

MADUO: 100

Kaedi e ya go tshwaya e na le ditsebe di le 16.

KAROLO YA A: RUBORIKI YA GO TSHWAYA TLHAMO – PUO YA GAE [50 MADUO]**ELA TLHOKO:**

- Dirisa ruboriki ka gale fa o tshwaya tlhamo ya boithamededi (Pampiri 3 KAROLO YA A).
- Maduo a go tloga go 0–50 a arogantswe ka maemo a le 5 a dithaloso.
- Mo dithokegong tsa Diteng, Puo le Setaele, maemo mangwe le mangwe a tlhalosa a arogantswe ka dikarolwana tsa maemo a a kwa godimo le a a kwa tlase ka seelo sa maduo se se tsamaelanang le dithaloso.
- Kagego ga e na karologantsho ya maemo a a kwa godimo le maemo a a kwa tlase.

Dithokego	Phithhelelo ka dinaledi	Phithhelelo ka matsetseleko	Phithhelelo ka tekano	Phithhelelo e e tihaelang	Ga a fitlhelela
DITENG LE IPAAKANYO (Tsi bogelo le dikakanyo) -Thulaganyo ya dikakanyo tsa ipaakanyo -Temogo ya maithomo, paarmogedi le bokao	28–30 -Tsi bogelo ya maemo a a kwa godimo go gaisa a a tiwaelegileng -Dikakanyo tse di bothale, tse di thaloganyegang, tse di gweithang mogopolo le dintlha tse di gamogileng -E rulagantswe le go lomagana ka maemo a dinaledi go tsenyeletsa matseno, mmele le bokhutlo -Ipaakanyo e e manontlhotlho	22–24 -Tsi bogelo e e tihamilweng ka matsetseleko -Dikakanyo tse di maleba tota gape di kgathisa e bile di supra go gamoga, dikakanyo di lomagane -E rulagantswe bontle thata le go lomagana go tsenyeletsa matseno, mmele le bokhutlo -Ipaakanyo e e lolameng	16–18 -Tsi bogelo e e itumedisang -Dikakanyo di lomagane mo go thaloganyegang e bile go kgotsofatsa -E rulagane le go lomagana mo go thaloganyegang go tsenyeletsa matseno, mmele le bokhutlo -Ipaakanyo e e lekaneng mme e na le diphosonyana	10–12 -Tsi bogelo e e sa tihomamang -Dikakanyo tse di sa thapang e bile di se na boithamededi, fela tlhamo e santse e na le go thaloganyega go go rileng. -Bosupi jo bonnye jwa thulaganyo le tomagano e e bokoa ya matseno, mmele le bokhutlo -Ipaakanyo e e tihaelang	4–6 -Tsi bogelo e e seng maleba goithelele -Dikakanyo tse di thakathakaneng, di tlhoka tsepamo, di gasagane le go boelediwa, tlhamo e tihaela go thaloganyega. -Ga e a rulagana e bile ga e a lomagana goithelele -Ipaakanyo e e seng maleba
	25–27 -Tsi bogelo e e manontlhotlho, mme e tihaela dithokego tse di tsibosang tsa tlhamo ya maemo a dinaledi -Dikakanyo tse di bothale e bile di supra kgolo -E rulagantswe ka matsetseleko le ka tomagano go tsenyeletsa matseno, mmele le bokhutlo -Ipaakanyo e e matsetseleko	19–21 -Tsi bogelo e e tihamilweng ka matsetseleko -Dikakanyo tse di maleba gape di kgathisa -E rulagantswe bontle le go lomagana go tsenyeletsa matseno, mmele le bokhutlo -Ipaakanyo e e lolameng ka diphosonyana	13–15 -Tsi bogelo e e itumedisang, mme e lathegelewa ke go thaloganyesega -Dikakanyo di lomagane le go kgotsofatsa -Maemo a a rileng a thulaganyo le tomagano go tsenyeletsa matseno, mmele le bokhutlo, mmele le bokhutlo, e e nang le diphoso	7–9 -Bogolo jwa tsi bogelo ga bo maleba -Dikakanyo tse di sa lomaganeng e bile di thakathakane -Ipaakanyo e e sa tsepamang e e sa thakathakane	0–3 -Ga go na maiteko a go tsibogela sethogo -Dikakanyo tse di seng maleba e bile di sa siama goithelele -Ga go na bosupi jwa thulaganyo le tomagano -Ga go na ipaakanyo
30 MADUO					

Ditlhokego	Phithihelo ka dinaledi	Phithihelo ka matsetseleko	Phithihelo ka tekano	Phithihelo e e tihaelang	Ga a fitlhelela
PUO, SETAELE LE GO TSELEGANYA/RUNA -Segalo, rejisetara le setaele tse di maleba go maikaelelo/maikaelelo/ ditlamorago le bokao -Tlhopho ya mafoko le tlotlofoko -Tiriso ya puo le melawana: mutapuo, matshwao a puiso le mopeleto	14-15 -Segalo, rejisetara le setaele di maleba le maikaelelo, baamogedi le bokao ka maemo a a kwilololo, e e itumedisang ka maemo a a tithaolegileng le tlotlofoko e e manontlhotho ya maemo a a kwa godimo -Ga go na diphoso tsa tiriso ya puo le melawana ka gotlhe	11-12 -Segalo, rejisetara le setaele di maleba thata le maikaelelo, baamogedi le bokao -Puo e e nonofile le tlotlofoko e e tihamilwe ka matsetseleko -Bogolo jwa yona ga bo na diphoso tsa tiriso ya puo le melawana	8-9 -Segalo, rejisetara le setaele di maleba le maikaelelo, baamogedi le bokao -Puo e e maleba go tihagisa bokao le tlotlofoko e e tithotheletsang tihagiso ya diteng -Diphoso tsa tiriso ya puo le melawana ga di kgoreletse bokao	5-6 -Segalo, rejisetara le setaele ga di maleba le maikaelelo, baamogedi le bokao -Puo ke ya maemo a motheo thata le tlotlofoko e lekanyeditswe thata (go na le tiriso ya dipuo tse dingwe) -Diphoso tsa tiriso ya puo le melawana di eta di kgoreletsa bokao	0-3 -Segalo, rejisetara le setaele bomaleba jwa tsona bo kwa tise le maikaelelo, baamogedi le bokao -Puo ga e tihaloganyesegile le tlotlofoko e nnye thata mme e dira gore go nne thata go tihaloganya -Diphoso tsa tiriso ya puo le melawana di tihaba letsatsi
5 MADUO	13 -Segalo, rejisetara le setaele di dirisitswe ka manontlhotho -Puo le tlotlofoko e e matsetseleko ka tithotheletso e e nonofileng mo bokaong -Diphoso tsa tiriso ya puo di dinnye thata	10 -Segalo, rejisetara le setaele tse di siameng di nonofile -Puo le tlotlofoko tse di ngokang e bile di nonofile ka kakaretso -Diphoso tse di mmalwa tsa tiriso ya puo le melawana	7 -Segalo, rejisetara le setaele di siame ka kakaretso le tiriso e e lekanyeditsweng ya malepa a tithotheletso -Tiriso ya puo le tlotlofoko tse di mo magareng, ka go tihoka tsepamo -Diphoso tsa tiriso ya puo le melawana di dintsi	4 -Segalo, rejisetara le setaele ga di maleba gothelele -Puo e e bokoa le tlotlofoko e e lekanyeditsweng tota -Diphoso tsa tiriso ya puo le melawana di dintsi e bile di kgoreletsa bokao	0-1 -Dintlha tse di botlhokwa di a tihaela e bile e tihoka tihaloganyo -Dipolelo le ditemana di fosagetse le go ipoeletsa
KAGAGO -Diponagalo tsa sethangwa -Kago ya ditemana le go tihangwa ga dipolelo	5 -Kago e e manontlhotho ya tateleano ya dintlhana tse di tithaolegileng -Dipolelo le ditemana di bopilwe bontlentle	4 -Kago e e latelanang ya dintlhana tse di lomaganeng -Dipolelo le ditemana di a latelana, di a farologana	3 -Kago ya dintlhana tse di maleba e bile di na le tihaloganyo -Dipolelo, ditemana tse di bopilweng sentle	2 -Go na le dintlha dingwe tsa kago tse di amogesehang -Dipolelo le ditemana di fosagetse	
5 MADUO					

KAROLO YA A: TLHAMO**POTSO 1****Mokgwa wa go tshwaya tlhamo**

- Tlhamo ga e a tshwanela go tlhoka sesupo sa gore e buisitswe e bile e abetswe maduo jaaka go tshwanetse. Maduo a a abetsweng tlhamo a tshwanetse go nna le sesupo sa gore a fitlheletswe jang.
- Tlhamo ga e tshwane le tshobokanyo ka tekanyetso e e gagametseng ya mafoko, yona ke tiro ya boithlhamedi.
- Fa tlhamo e elela ka boithlhamedi le go ngoka mmuisi, ga go a siama go tota mogopolo fela mo boleeleng jwa yona mme go itlhokomolosiwa diteng.
- Molawana o o tlhamaletseng ke gore:
 - **Go se nne le dikotlhao tsa tlaletso tse di newang gonne ruboriki e na le dikotlhao ka boyona. O se ka wa otlhaela motlhatlhojwa phoso e le nngwe e e ipoeletsang, eta o e thalela fela.**

Ela tlhoko: Batshwai ba gakololwa go tsaya tsia dintlha tsa motlhatlhojwa, tsa boithlhamedi/boikakanyetsi, tse di maleba le setlhogo se a se tlhophileng.

1.1 Tlhamo ya kanelo

Mofuta o wa tlhamo, o anela ka ga sengwe kgotsa tiragalo e e fetileng. Tlhamo ya mofuta o e ka kwalwa go tswa mo matlhakoreng a a farologaneng.

Setlhogo: **Kgolegelo e itse go kgopolola**

Dintlha tse di latelang di tshwanetse go elwa tlhoko fa go tshwaiwa tlhamo ya kanelo.

- Ditiragalo di tshwanetse go latelana sentle, mme mmuisi a dumele (go dumelesege) gore di diragetse, le fa tota e le dijo tsa ditoro.
- Tlhamo e kwalwe ka paka e e fetileng.
- Matseno e nne a a ngokang.
- Kanelo e ntle go le gantsi e tlhagisa ntlha e e rileng.
- Kanelo e tshwanetse go ngoka mmuisi go tloga kwa tshimologong go fitlha kwa bofelong.
- Setaele, puo le ditiragalo di tshwanetse go itumedisa babuisi.
- Kanelo e e atlegileng e bontsha diteng tse di maleba ka botlalo jaaka pono, modumo, lonko/monkgo le tiriso ya ditemosi tse dingwe.
- Go tshwanetse go elwe tlhoko gore mofuta o wa tlhamo o a anela.
- Bokhutlo e nne jo bo kgodisang.

Se se lebeletsweng mo motlhatlhojweng:

- Tlhagiso ya setlhogo se a itlhophetseng sona.
- Tlhaloso ya setlhogo.
- Tlhagiso ya ditiragalo tse di lebisang kwa kgopololong ya kgolegelo.
- Tlhagiso ya mabaka a tlhokego ya kgopololo.
- Tlhagiso ya ditsela kgotsa mekgwa e e dirisiwang go kgopolola kwa kgolegelong.
- Tlhagiso ya dikgwetlho tsa kgopololo.
- Tlhagiso ya dikungwelo tsa kgopololo.
- Tshobokanyo ya dintlha le go supa maikutlo a gagwe

[50]

1.2 Tlhamo ya kanelo

Mofuta o wa tlhamo, o anela ka sengwe kgotsa tiragalo e e fetileng. Tlhamo ya mofuta o e ka kwalwa go tswa mo matlhakoreng a a farologaneng.

Setlhogo: **Kgomo mogobeng e wetswa ke namane**

Dintlha tse di latelang di tshwanetse go elwa tlhoko fa go tshwaiwa tlhamo ya kanelo.

- Ditiragalo di tshwanetse go latelana sentle, mme mmuisi a dumele gore di diragetse, le fa tota e le dijo tsa ditoro.
- Tlhamo e kwalwe ka paka e e fetileng.
- Matseno e nne a a ngokang.
- Kanelo e ntle go le gantsi e tlhagisa ntlha e e rileng.
- Kanelo e tshwanetse go ngoka mmuisi go tloga kwa tshimologong go fitlha kwa bofelong.
- Setaele, puo le ditiragalo di tshwanetse go itumedisa babuisi.
- Kanelo e e atlegileng e bontsha diteng tse di maleba ka botlalo jaaka pono, modumo, lonko/monkgo le tiriso ya ditemosi tse dingwe.
- Go tshwanetse go elwe tlhoko gore mofuta o wa tlhamo o a anela.
- Bokhutlo e nne jo bo kgodisang.

Se se lebeletsweng mo motlhatlhojweng:

- Tlhagiso ya setlhogo se a itlhophetseng sona.
- Tlhaloso ya setlhogo.
- Tlhagiso ya maitsholo kana ditiro tsa ngwana(namane) tse di tlholang go wela ga motsadi/moeteledipele(kgomo) mo mogobeng.
- Tlhagiso ya maikutlo a motsadi/moeteledipele morago ga go wela mo mogobeng.
- Tlhagiso ya ditlamorago tsa go wela mo mogobeng.
- Tlhagiso ya ditsela tse di ka salwang morago go efoga go wela mogobeng.
- Bokhutlo jo bo kgodisang.

[50]

1.3 Tlhamo ya tlhaloso

Mokwadi mo tlhamong e, o tlhalosa sengwe ka ga mkgwa o mmuisi a tlaa itemogelang se se tlhalosiwang jaaka go batlega.

Setlhogo: **Mafaratlhatlha a boitapoloso a tlisitse diphetogo mo setšhabeng**

Dintlha tse di latelang di tshwanetse go elwa tlhoko fa go tshwaiwa tlhamo ya tlhaloso:

- Motlhatlhojwa o tshwanetse go bopa setshwantsho ka mafoko a a filweng.
- Motlhatlhojwa a tlhophe mafoko sentle a bo a dirise mafoko a a bontshang maikutlo ka kelotlhoko go gorosa molaetsa sentle.
- Go dirisiwe mafoko a a ka bopang ditshwantsho tsa pono, modumo, kutlo, go tlhagisa mofuta o wa tlhamo sentle.
- Puo ya botshwantsho e dirisiwe ka boitshimoleledi go tija kgang/tiragalo.

- Go elwe tlhoko gore mofuta o wa tlhamo o a tlhalosa.
- Motlhatlhojwa a bontshe fa a na le maitemogelo mo setlhogong se.
- Bokhutlo e nne jo bo kgodisang.

Se se lebeletsweng mo motlhatlhojweng:

- Tlhagiso ya setlhogo se a itlhophetseng sona.
- Tlhaloso ya setlhogo.
- Tlhagiso ya mofuta ya mafaratlhatlha a boitapoloso.
- Tlhagiso ya mokgwa o mafaratlhatlha a boitapoloso a tlisitseng diphetogo mo setšhabeng ka ona.
- Tlhagiso ya ditlamorago le dipoelo tsa tiriso ya mafaratlhatlha a boitapoloso.
- Bokhutlo e nne jo bo kgodisang.

[50]

1.4 Tlhamo ya maitlhamo

Mo mofuteng o wa tlhamo motlhatlhojwa o leba kakanyo, a bo a tlhagisa maikutlo/tsibogo ya gagwe. Motlhatlhojwa a ka leba ditiro kgotsa se a eletsang go se fitlhelela mo botshelong jwa gagwe, mme a kwale maitlhamo a gagwe.

Setlhogo: **Fa nka nna modiragatsi wa thelebišene ...**

Dintlha tse di latelang di tshwanetse go elwa tlhoko fa go tshwaiwa tlhamo ya maitlhamo:

- Tlhamo ya maitlhamo e tseye letlhakore.
- Maikutlo a nne le seabe sa bothokwa.
- Karolo e kgolo mo tlhamong e ka tlhalosa. Ditlhaloso di tshwanetse go bonala, maikaelelo e le go tlhagisa gape maikutlo a motlhatlhojwa.
- Dikakanyo/megopolo/maikutlo di tshwanetse go senola boammaaruri le maitemogelo.
- Tlhamo e kwalwe ka maemo a kgonego kgotsa a pakatlang.
- Bokhutlo e nne jo bo kgodisang.

Se se lebeletsweng mo motlhatlhojweng:

- A kwale setlhogo se a itlhophetseng sona.
- A tlhalose ya setlhogo.
- A tlhagise se se mo tlhotlheleditseng go nna modiragatsi wa thelebišene.
- A tlhagise ditlhokego tsa go nna modiragatsi wa thelebišene.
- A tlhagise gore a ka tlabolola bodiragatsi jang?
- A tlhagise gore a ka rotloetsa jang ba ba nang le kgatlhego mo bodiragatsing.
- A tlhagise maitsholo a gagwe fa e setse e le modiragatsi wa thelebišene.
- A tlhagise gore bodiragatsi bo ka ama jang botshelo jwa gagwe le jwa ba gaabo.
- Tshobokanyo ya dintlha le go supa maikutlo a gagwe.
- Bokhutlo e nne jo bo kgodisang.

[50]

1.5 Tlhamo e e sa tseyeng letlhakore

Mofuta o wa tlhamo o tlhagisa ngangisano e e lekalekanang go emela kgotsa go nna kgatlhanong le se go buiwang ka ga sona. Motlhatlhojwa o leba matlhakore otlhe a setlhogo a bo a tlhagisa dintlha tsa thulano a sa tseye letlhakore. Kemo ya mokwadi e tlhagisiwa fela kwa bokhutlong.

Setlhogo: **A tirisano ya barutabana le batsadi e ka thusa go tokafatsa tiragatso ya barutwana mo dikolong?**

Dintlha tse di latelang di tshwanetse go elwa tlhoko fa go tshwaiwa tlhamo e e sa tseyeng letlhakore.

- Tlhamo e itshupe ka go lekalekana, e se tseye letlhakore. E tlhagise matlhakore a mabedi mme dikakanyo di tlhagisiwe ka tshegetso le kgatelelo e kgolo.
- E lebelele kemo ya botlhe.
- Puo e nne e e tsosang maikutlo mme motlhatlhojwa a se ka a tlhoka maitseo.
- Ngangisano e tlhaloganyesege.
- Tlhamo ya mofuta o, e kwalwe ka pakajaanong.
- Bokhutlo bo supe kemo ya mokwadi.

Se se lebeleletsweng mo motlhatlhojweng:

- A kwale setlhogo se a itlhophetseng sona.
- A tlhalose setlhogo.
- A tlhagise seemo sa tlhokego ya tirisano magareng ga barutabana le batsadi.
- A tlhagise go sa nneng le tokafalo ka ntlha ya tlhokego ya seabe sa batsadi.
- A tlhagise seabe sa barutabana le batsadi mo go tokafatseng maemo a thuto mo dikolong.
- A tlhagise bosula ba go se dirisane ga barutabana le batsadi.
- A tlhagise melemo ya go tshwaraganela thuto ga barutabana le batsadi.
- A tlhagise mathata a a itemogelwang mo dikolong fa go se na tirisano.
- A tlhagise tharabololo ya mathata e e fitlhelelwang ka go nna le tirisano.
- Bokhutlo bo supe maikutlo le ntlhakemo ya gagwe.

[50]

1.6 Tlhamo ya ngangisano

Mo tlhamong e, motlhatlhojwa o tlhagisa kakanyo, ntlhakemo mme a nganga ka maitlhommo a go dibela kemo ya gagwe. Kakanyo ya motlhatlhojwa e tshwanetse go totobala go simolola kwa ntheng go fitlha kwa bofelong. Tlhamo e, e tshwanetse go tlhagisa letlhakore le le lengwe mme motlhatlhojwa a leke go pateletsa mmuisi go leba ditiragalo ka leitlho la gagwe.

Setlhogo: **Madi a go neela kgololosego. Dumela kgotsa o ganetse**

Dintlha tse di latelang di tshwanetse go elwa tlhoko fa go tshwaiwa tlhamo ya ngangisano:

- Motlhatlhojwa a simolole ka go tthagisa ntlhakemo ya gagwe go bontsha boitshimolole.
- A neye mefutafuta ya dingangisano go tshegetsang ntlhakemo ya gagwe mme a tthalose se.
- Tlhamo e tthagise letlhakore le le lengwe mme dikakanyo di tthagisiwe ka kgatelelo e kgolo.
- Go dirisiwe mefuta e e farologaneng ya didiriswa tsa puo le dithekeniki tsa tiriso ya puo. Puo e dirisiwe ka maikutlo mme motlhatlhojwa a se ka a tlhoka maitseo.
- Bokhutlo bo tshwanetse go tthagisa kakanyo e e tlhomameng, e e tthaloganyegang mme e pateletse mmuisi go dumelana le tse di tthagisitsweng.
- Tlhamo ya mofuta o, e kwalwe ka pakajaanong.

Se se lebeletsweng mo motlhatlhojweng:

- A kwale setlhogo se a itlhophetseng sona.
- A tthalose setlhogo.
- Tlhamo e tseye ntlhakemo ya go dumela kgotsa go ganetsa.
- A tthagise le go dibela ntlhakemo ka bosupi jo bo rileng.
- A tthagise dikao tsa ditiro/ditiragalo tse di tshegetsang ntlhakemo ya gagwe.
- A tthagise melemo le ditlamorago tsa ntlhakemo ya gagwe.
- A tthagise tshikinyo ya se se ka dirwang go rotloetsa ntlhakemo ya gagwe.
- A tthagise dintlha tsa ngangisano tse di tshegetsang ntlhakemo ya gagwe go fitlha le kwa bokhutlong.
- Bokhutlo e nne jo bo kgodisang.

[50]

Ela tlhoko:

Tshedimosetso e e latelang e dirisiwe go tshwaya potso ya setshwantsho e bong, 1.7 le 1.8 e e ka nngang tlhamo ya kanelo, tthaloso, maitlhamo, ngangisano kgotsa e e sa tseyeng letlhakore.

Tlhamo ya kanelo

Mofuta o wa tlhamo, o anela ka sengwe kgotsa tiragalo e e fetileng. Tlhamo ya mofuta o e ka kwalwa go tswa mo matlhakoreng a a farologaneng.

Setlhogo: **Setshwantsho**

Dintlha tse di latelang di tshwanetse go elwa tlhoko fa go tshwaiwa tlhamo ya kanelo.

- Ditiragalo di tshwanetse go latelana sentle, mme mmuisi a dumele gore di diragetse, le fa tota e le dijo tsa ditiro.

- Tlhamo e kwalwe ka paka e e fetileng.
- Matseno e nne a a ngokang.
- Kanelo e ntle go le gantsi e tlhagisa ntlha e e rileng.
- Kanelo e tshwanetse go ngoka mmuisi go tloga kwa tshimologong go fitlha kwa bofelong.
- Puo le ditiragalo di tshwanetse go itumedisa babuisi.
- Kanelo e e atlegileng e bontsha diteng tse di maleba ka botlalo jaaka pono, modumo, lonko/monkgo le tiriso ya ditemosi tse dingwe.
- Go tshwanetse go elwe tlhoko gore mofuta o wa tlhamo o a anela.
- Bokhutlo jo bo kgodisang.

Tlhamo ya tlhaloso

Mokwadi mo tlhamong e, o tlhalosa sengwe ka mokgwa o mmuisi a tlaa itemogelang se se tlhalosiwang jaaka go batlega.

Setlhogo: **Setshwantsho.**

Dintlha tse di latelang di tshwanetse go elwa tlhoko fa go tshwaiwa tlhamo ya tlhaloso:

- Motlhatlhojwa o tshwanetse go bopa setshwantsho ka mafoko a a filweng.
- Motlhatlhojwa a tlhophe mafoko sentle a bo a dirise mafoko a a bontshang maikutlo ka kelotlhoko go gorosa molaetsa sentle.
- Go dirisiwe mafoko a a ka bopang ditshwantsho tsa pono, modumo, kutlo, go tlhagisa mofuta o wa tlhamo sentle.
- Puo ya botshwantshi e dirisiwe ka boitshimoleledi go tiisa kgang/tiragalo.
- Motlhatlhojwa a bontshe fa a na le maitemogelo mo setshwantshong se.
- Bokhutlo e nne jo bo kgodisang.

Se se lebeleletsweng go tswa mo motlhatlhojweng:

- Tlhagiso ya setlhogo se se nyalanang le setshwantsho se a ithopetseng sona.
- Tlhaloso ya setlhogo.
- Tlhagiso ya mabaka a a tlholang ditiragalo tse di amanang le se se tlhagelelang mo setshwantshong.
- Tlhagiso ya ditlamorago tsa maemo a a tlhagelelang mo setshwantshong.
- Thotloetso go tla kgotsa go diragatsa se se tlhagelelang mo setshwantshong.
- Bokhutlo e nne jo bo kgodisang, bo supe maikutlo a gagwe.

[50]

Tlhamo ya maitlhamo

Mo mofuteng o wa tlhamo, motlhatlhojwa o leba kakanyo, a bo a tlhagisa maikutlo/tsibogo ya gagwe. Motlhatlhojwa a ka leba ditoro kgotsa se a eletsang go se fitlhelela mo botshelong jwa gagwe, mme a kwale maitlhamo a gagwe.

Setlhogo: **Setshwantsho**

Dintlha tse di latelang di tshwanetse go elwa tlhoko fa go tshwaiwa tlhamo ya maitlhamo:

- Tlhamo ya maitlhamo e tseye letlhakore.
- Maikutlo a nne le seabe sa botlhokwa.
- Karolo e kgolo mo tlhamong e ka tlhalosa. Ditlhaloso di tshwanetse go bonala, maikaelelo e le go tthagisa gape maikutlo a motlhatlhojwa.
- Dikakanyo/megopolo/maikutlo di tshwanetse go senola boammaaruri le maitemogelo.
- Tlhamo e kwalwe ka maemo a kgonego kgotsa a pakatlang.
- Bokhutlo e nne jo bo kgodisang.

Se se lebeleletsweng mo motlhatlhojweng:

- A kwale setlhogo sa setshwantsho se a itlhophetseng sona.
- A tlhalose setlhogo.
- A tthagise se se mo gapileng maikutlo ka se se diragalang mo setshwantshong.
- A tthagise gore a ka rotloetsa/efoga jang ba ba nang le kgatlhego tebang le se se mo setshwantshong.
- A tthagise mabaka a a ka tlholang ditiragalo tse di amanang le se se tlhagelelang mo setshwantshong.
- A tthagise ditlamorago tse di ka tlholwang ke maemo a a tlhagelelang mo setshwantshong.
- A tthagise gore tiragalo e e mo setshwantshong e ka ama jang botshelo jwa gagwe, balelapa le morafe.
- A tthagise gore a ka dira eng go tla kgotsa go siamisa se se tlhagelelang mo setshwantshong.
- Bokhutlo e nne jo bo kgodisang.

[50]

Tlhamo ya ngangisano

Mo tlhamong e, motlhatlhojwa o tthagisa kakanyo, ntlhakemo, mme o nganga ka maitlhamo a go dibela kemo ya gagwe. Kakanyo ya motlhatlhojwa e tshwanetse go totobala go simolola kwa ntlheng go fitlha kwa bofelong. Tlhamo e, e tshwanetse go tthagisa letlhakore le le lengwe, mme motlhatlhojwa a leke go pateletsa mmuisi go leba ditiragalo ka leitlho la gagwe.

Setlhogo: **Setshwantsho**

Dintlha tse di latelang di tshwanetse go elwa tlhoko fa go tshwaiwa tlhamo ya ngangisano:

- Motlhatlhojwa a simolole ka go tthagisa ntlhakemo ya gagwe go bontsha boitshimolole.
- A neye mefutafuta ya dingangisano go tshegetsa ntlhakemo ya gagwe, mme a tlhalose se.
- Tlhamo e tthagise letlhakore le le lengwe, mme dikakanyo di tthagisiwe ka kgatelelo e kgolo. Go dirisiwe mefuta e e farologaneng ya didiriswa tsa puo le dithekeniki tsa tirisopuo.

- Puo e dirisiwe ka maikutlo, mme motlhatlhojwa a se ka a tlhoka maitseo.
- Bokhutlo bo tshwanetse go tlhagisa kakanyo e e tlhomameng, e e tlhologanyegang e bile e pateletsa mmuisi go dumelana le tse di tlhagisitsweng.
- Tlhamo ya mofuta o e kwalwe ka pakajaanong.

Se se lebeletsweng mo motlhatlhojweng:

- A kwale setlhogo sa setshwantsho se a itlhophetseng sona.
- A tlhalose setlhogo le tlhagiso ya ntlhakemo ya gagwe, a e dibeke ka bosupi jo bo rileng.
- A tlhagise dikao tsa ditiro/ditiragalo tse di tshegetsang ntlhakemo ya gagwe.
- A tlhagise melemo le ditlamorago tsa ntlhakemo ya gagwe.
- A tlhagise dintlha tsa ngangisano tse di tshegetsang ntlhakemo ya gagwe.
- Kwa bokhutlong a tlhagise tshikinyo ya se se ka diriwang go tshegetsana ntlhakemo ya gagwe

[50]

Tlhamo e e sa tseyeng letlhakore

Mofuta o wa tlhamo o tlhagisa ngangisano e e lekalekanang go emela kgotsa go nna kgatlhanong le se go buiwang ka ga sona. Motlhatlhojwa o leba matlhakore otlhe a setlhogo a bo a tlhagisa dintlha tsa thulano a sa tseye letlhakore. Kemo ya mokwadi e tlhagisiwa fela kwa bokhutlong.

Setlhogo: **Setshwantsho**

Dintlha tse di latelang di tshwanetse go elwa tlhoko fa go tshwaiwa tlhamo e e sa tseyeng letlhakore.

- Tlhamo e itshupe ka go lekalekana, e se tseye letlhakore. E tlhagise matlhakore a mabedi mme dikakanyo di tlhagisiwe ka tshegetso le kgatelelo e kgolo.
- E lebelele kemo ya botlhe.
- Puo e nne e e tsosang maikutlo mme motlhatlhojwa a se ka a tlhoka maitseo. Ngangisano e tlhologanyeseg.
- Tlhamo ya mofuta o, e kwalwe ka pakajaanong.
- Bokhutlo bo supe kemo ya mokwadi.

Se se lebeletsweng mo motlhatlhojweng:

- A kwale setlhogo sa setshwantsho se a itlhophetseng sona.
- A tlhalose setlhogo le tlhagiso ya matlhakore a mabedi, a a dibeke ka bosupi jo bo rileng.
- A tlhagise dikao tsa ditiro/ditiragalo tse di tshegetsang ntlhakemo ya matlhakore otlhe.
- A tlhagise melemo le ditlamorago tsa matlhakore oomabedi.
- A tlhagise dintlha tsa ngangisano tse di tshegetsang ntlhakemo ya gagwe.
- Kwa bokhutlong a tlhagise maikutlo le ntlhakemo ya gagwe.

[50]

PALOGOTLHE YA KAROLO YA A:

50

SA EXAM PAPERS

KAROLO YA B: DITLHANGWA TSA TIRISANO**POTSO 2**

Ela tlhoko: Batshwai ba gakololwa go tsaya tsia dintlha tsa boitlhamedi/boikakanyetsi, tsa motlhatlhojwa, tse di maleba le se se boditsweng.

2.1 LEKWALO LA BOTSALANO

Lekwalo la botsalano ke le le kwalelwang motho mongwe yo o rileng e ka nna wa losika kgotsa tsala go tlhaeletsana jaaka go leboga, itsise, kopa, eleletsa masego, jalojalo. Palo ya mafoko a lona e nne 180–200 diteng fela.

Dintlha tse di tshwanetseng go elwa tlhoko fa go tshwaiwa lekwalo la botsalano:

- Lekwalo le, le leleele, ka lona motlhatlhojwa o buisana le balosika, ditsala le bangwe fela ba a ka neng a itsane nabo.
- Go se ka ga nna diphoso tsa mofuta ofe mo lekwalong le.
- Motlhatlhojwa a ka ya lolololo ka dikgang tse a batlang go di tlotla.
- A kwale matseno a a ngokang mmuisi go buisa lekwalo.
- A supe botsalano le motho yo a mo kwalelang.
- Motlhatlhojwa a kwale aterese ya mokwadi fela.
- Motlhatlhojwa a se ka a kwala sefane sa gagwe.

Se se lebeletsweng go tswa mo motlhatlhojweng:

- Aterese e le nngwe (ya mokwadi)
- A tlhagise mokwalelwa.
- A tlhagise ditumediso.
- A tlhagise maitlhommo a lekwalo.
- A tlhagise maikutlo a gagwe ka se ntsalaagwe a se dirileng.
- A tlhagise ditlamorago tsa go ntsha sephiri ga ga ntsalaagwe.
- A mo gakolole le go mo lemosa botlhokwa jwa go tshwara sephiri.
- Bokhutlo e nne jo bo maleba ka se se solofetsweng.

[25]**2.2 LEKWALO LA MARANYANE/IMEILI**

Imeili ke mokgwa wa tlhaeletsano o o diriwang ka khomphutara le selefounu. E romelwa gongwe le gongwe ka nako nngwe le nngwe. E na le aterese ya yona e e tlhaolegileng, e e farologaneng le aterese ya lekwalo. Palo ya mafoko a lona e nne 180–200 diteng fela.

Dintlha tse di tshwanetseng go elwa tlhoko fa go tshwaiwa imeili/lekwalo la maranyane:

Fa o kwala imeili/lekwalo la maranyane tlhokomela gore le arogantswe ka dikarolwana tse pedi ka dintlha tse di latelang:

- Karolo ya A e akaretsa dintlha tse di latelang:
 - **Go tswa go:** Aterese ya imeili ya moromedi.
 - **Go:** Aterese ya imeili ya motho yo o kwalelwang.

- **Ba bangwe:** Diaterese tsa batho ba molaetsa o o tshwanetseng go ba fitlhelela. Karolo e e dirisediwa gore motho yo o romeletsweng molaetsa, a itse le go lemoga batho ba bangwe ba ba amogetseng molaetsa.

SETLHOGO: Kakanyo ka ga se molaetsa o leng ka ga sona.

- Karolo ya B e akaretsa dintlha tse di latelang:
 - Ditumediso go mokwalelwa.
 - Molaetsa ka botlalo.
 - Ditumediso tsa taelo tse dintle tsa tlotlo.
 - Khutlisa ka go kwala leina/tlhakaina le sefane.
 - Lefelo le le bayang diforomo, ditaletso jalo le jalo. (Go supwiwa ka letshwao la phini e e gokelelang dipampiri tse di tshwaraganyang tšhelete)

ROMELA: (Fa o feditse go kwala molaetsa, o a romela)

Se se lebeletsweng go tswa mo motlhatlhojweng:

- A tlhagise aterese ya imeili ya mokwadi le ya moamogedi/baamogedi le ba bangwe.
- A tlhagise setlhogo sa imeili le ditumediso.
- A tlhagise molato le se se tlhodileng kotlhao.
- A tlhagise boikotlhao ka se a se dirileng.
- A solofetse go nna kelotlhoko mo nakong e e tlang.
- Setlhogo sa ditlankana/ditokomane tse di mametleletsweng.

[25]

2.3

THADISO

Thadiso ga se gantsi e latela mokgwa o o rileng wa go kwala. Thadiso e leka go nna le nnete le go se gobebele; e e sa siamang e tlhagelela go le gantsi fa mokwadi a thuba pelo, a dira ditshwaelo tsa bokgopo/tšhakgalo. Palo ya mafoko a yona e nne 180–200 diteng fela.

Dintlha tse di tshwanetsweng go elwa tlhoko fa go tshwaiwa thadiso:

- Setlhogo se tlhagise leina la buka.
- Tsibogo ya mong ka ga buka.
- Go neelana ka tshedimosetso e e maleba, sk: Leina la mokwadi, motaki, setlhogo sa buka, leina la mophasalatsi, setlamo se se phasalatsang mmogo le tlhwathwa (fa go le maleba).
- Maikaelelo a go neela tshedimosetso kgotsa go tsosa kgatlhego ka ga buka e e buisitsweng.
- Ga go na popego e e tshwanetseng go salwa morago.

Se se lebeletsweng go tswa mo motlhatlhojweng:

- Tlhagiso ya mofutakwalo le setlhogo sa buka, mokwadi, baphasalatsi, nomorotlhaolo ya buka (ISBN), modiragatsimogolo/moanelwamogolo, tlhwathwa le gore e bonwa kwa lefelong lefe la thekiso ya dibuka.
- Tlhagiso ya morero le ditiragalokgolo.
- Tlhagiso ya tshusumetso/molaetsa o a o fitlheletseng mo bukeng.
- Thadiso e nne le nnete e bile e se gobebele.
- Mothadisi a tseye tshwetso le go naya maikutlo a gagwe.
- Thadiso e nne le kgogedi.

[25]

2.4 ATHIKELE YA MAKASINE

Athikele ya makasine ke karolwana ya makasine e batho ba kwalang dikgang dingwe kgotsa ba bega sengwe gore se buisiwe ke botlhe. Palo ya mafoko a yona e nne 180–200 diteng fela.

Dintlha tse di tshwanetseng go elwa tlhoko fa go tshwaiwa athikele ya makasine:

- Setlhogo se se bonalang go tsentswe le ditlhogwana tse di tlhologanyegang sentle.
- Tlhagiso ya leina la mokwadi kwa tshimologong ya athikele.
- Tiriso ya puo ka mokgwa o o totileng motho.
- Kgang e ngokele mme e se latlhe dintlha tsa botlhokwa.
- Tshimologo e nne ka dintlha tsa botlhokwa thata: mang, jang, leng, kae, goreng le go fitlhela kae.
- Dintlha tse di tlhagisitsweng ka boripana le ka tsepamo.
- Tlhaeletsano e nne ka mokgwa wa go sa latlhe mooko wa kang mme e fitlhelele mmuisi.
- Tshobokanyo e e tsepameng kwa ntle le go fitlha boammaaruri.

Se se lebelelsweng mo motlhatlhojweng:

- Setlhogo e nne se se ngokang, se na le kgogedi.
- A tlhagise leina la mokwadi wa athikele.
- A tlhalose mabaka a a mo tlhotlheletsang gore a rotloetse batho bojanala.
- A tlhagise mesola ya go nna mojanala.
- A tlhalose maikutlo le maitemogelo a pele le morago ga go ja nala.
- A tlhagise ditsela tse di bonolo tsa go rulaganyetsa maeto a bojanala gore a se nne tlhwatlhwagodimo.
- A dirise mafoko a a ka tlisang kgatlhegelo ya bojanala mo bathong.
- Bokhutlo e nne jo bo lebelelsweng.

[25]

2.5 PUO

Puo ke karolo ya botlhokwa ya go fatlhosa. Mo mabakeng a mantsi motho o neelana ka puo mo dikopanong kgotsa meletlong. Puo ya go bua le setšhaba e farologana le fa o bua le setlhotšhwana sa batho. Palo ya mafoko a yona ke 180–200 diteng fela.

Dintlha tse di tshwanetseng go elwa tlhoko fa go tshwaiwa puo:

- Maikaelelo a kopano.
- Mofuta wa kopano e o yang go bua kwa go yona.
- Puo e tshwanetse go ngoka bareetsi fa e simololwa.
- Mmui a dumedise balaetsi le bareetsi, a leboge taletso fa go le maleba.
- Dintlha di tshwanetse go agiwa ka tolamo go tila go phatlhalala.
- Mmui a tseye bareetsi ba gagwe tsia.
- Tiriso ya dipolelo tse dikhutshwane ka dikakanyo tse di bonolo.
- Tiriso ya dikao tse di tlwaelegileng.
- Puo e e tlhagisiwang e nne le matseno, mmele le bokhutlo.
- Ditebogo go balaetsi le bareetsi kwa bokhutlong.

Se se lebeletsweng mo motlhatlhojweng:

- Tlhagiso ya setlhogo sa puo.
- Ditumediso go balaletsi le go ba ba tlileng kopanong.
- Ikitsiso go batlakopanong.
- Tshimologo e nne maatla e ngoke theetso. E ka nna motlae kgotsa nopolo.
- Tlhaloso ya maitlhomo a kopano.
- A tlhagise maitemogelo ka barutwana ba ba dirisang dikgoka mo sekolong.
- A tlhagise kotsi ya tirisodikgoka mo thutong le mo bokamosong jwa barutwana.
- A tlhagise ditsela tse di ka latelwang go fedisa tirisodikgoka e.
- Ditebogo go balaletsi le ba ba tlileng kopanong.
- Bokhutlo e nne jo bo maleba.

[25]

2.6

POTSOTHERISANO

Potsotherisano ke kopano e e rulaganeng e mo go yona go nang le yo o bodiwang dipotso go fitlhelela tshedimosetso ka sengwe se se rileng.

Potsotherisano ke mokgwa o o dirisiwang gantsi go batla tshedimosetso mo go mongwe ka ga sengwe se a se dirang. Palo ya mafoko e nne 180–200 diteng fela.

Dintlha tse di tshwanetseng go elwa tlhoko fa go tshwaiwa potsotherisano:

- Setlhogo se supe gore potsotherisano e ka ga eng.
- Kagego e nne ya mmuisano.
- Dibui di dumedise le go ikitsise.
- Maina a dibui a tshwanetse go tlhagelela sentle.
- Batlisisa ka ga motsenelapotsotsotherisano ka go mmotsa dipotso.
- Dipotso di nne dikhutshwane mme dikarabo tsa motsenelapotsotsotherisano di ka nama.
- E se ka ya nna le diphoso tsa mofuta ofe.
- Molaola potsotherisano a garele puo a bo a tswalele potsotherisano.

Se se lebeletsweng mo motlhatlhojweng:

- Tlhagiso ya setlhogo sa potsotherisano.
- Ditumediso go tswa matlhakoreng a le mabedi.
- Ikitsiso ya batsenelapotsotsotherisano.
- A tlhagise dintlha ka botlalo ka ga kgatlhego/kgogedi ya gagwe ya go batla go nna tokololo/leloko.
- A neye dikarabo tsa motsenelapotsotsotherisano morago ga potso nngwe le nngwe.
- A tlhagise diphetogo tse a tlaa di tlisang mo setlhopheng.
- A go nne le kelelo ya dipotso le dikarabo.
- Bokhutlo e nne jo bo maleba ka se se solofetsweng.

[25]**PALOGOTLHE YA KAROLO YA B:****50****PALOGOTLHE:****100****SA EXAM PAPERS**